

Dyr i verdensrommet

Da menneskene begynte å utforske verdensrommet, turte de ikke dra så langt selv. I stedet sendte de ut fluer, aper, hunder og andre dyr.

AV ÅSHILD SKADBERG | PUBLISERT 2. SEP. 2019 | OPPDATERT 6. MARS 2025

Illustrasjon av hund i romrakett

Mennesker sendte dyr ut i rommet for å forske på hvordan det påvirker levende kropp. Illustrasjon: Tank.no

Bananfluene var de første dyrene på romferd, i 1947. De ble sendt helt til det ytterste av jordas luftlag – og kom levende tilbake! Menneskene har blitt enige om at det vi kaller verdensrommet, begynner 100 km over bakken. Bananfluene nådde en høyde på 108 kilometer.

Senere ble det vanlig å sende ut aper. De første seks apene fikk alle navnet Albert, og reiste ut med hver sin rakett.

De seks Albertene fikk beroligende medisiner og ble plassert i beholdere foran i raketten. Der var de festet med sikkerhetsseler. Dessverre døde de fem første Albertene underveis, på grunn av forskjellige feil i romfartøyene. Den sjette Alberten dro ut sammen med 11 mus. Han overlevde selve turen, men døde to timer etter at han kom tilbake til jorda. Da var han overopphet og hadde flere forskjellige skader.

Menneskenes mål med Albert-reisene var blant annet å finne ut mer om hvordan g-kraft og mikrogravitasjon virker på levende kropp. Det var nyttig kunnskap, men hvis dyrene kunne valgt selv, ville de nok ikke blitt med i denne typen dyreforsøk.

Laikas reise

Samtidig som amerikanerne sendte ut aper, sendte russerne ut hunder. En romfarer-hund måtte være rolig og snill og lett å lære opp.

Laika var en hund som passet perfekt. Hun ble sendt ut i romfartøyet Sputnik 2 helt alene i 1957. Fartøyet skulle gå i bane rundt jorda, noe ingen levende vesener hadde vært med på før.

Det gikk ikke så bra. Laika døde etter noen timers reise, av stress og sterk varme. Forskeren som trente henne opp, fortalte senere at han angret veldig på at han hadde sendt Laika av gårde. Men både han og de andre romforskerne visste faktisk at hunden ville dø på reisen. Det fantes nemlig ikke noen teknologi for å bringe et romfartøy ut av kretsløpet og trygt tilbake til landjorda.

Etter å ha gått i bane rundt jorda 2570 ganger brant Sputnik 2 opp.

Strelka og Belka

Russerne sendte opp mange hunder som astronauter i løpet av 1950- og 1960-tallet. Alle var opprinnelig løshunder fra gata. Disse hundene var mest robuste, mente forskerne. Hundene ble lært opp til å stå stille lenge, oppholde seg i bittesmå rom og ha på seg romdrakter.

To hunder som var så heldige å overleve strabasene, var Strelka og Belka. De reiste ut tre år etter Laika, i 1960, med romskipet Sputnik 5. Også denne gangen var målet at romskipet skulle gå i bane rundt jorden. Men nå visste ingeniørene hvordan de skulle bringe romskipet trygt tilbake.

De russiske hundene Belka og Strelka kom friske hjem etter romferden i 1960. De reiste ut sammen med en kanin, to rotter og 40 mus. I 1960 ble apen til høyre, «Miss 20 X», trent opp til romreiser i et laboratorium i USA.

Med på ferden var også en kanin, to rotter, 40 mus og en god del fluer. Hele 17 runder rundt jordkloden fikk dyreflokk med seg. Dette gikk i full fart, og før det var gått et døgn, landet romskipet på jorden igjen. Da var alle passasjerene i form. Strelka fikk senere seks valper med en hannhund på treningsbasen. Etterkommere av Strelka lever den dag i dag.

Som de berømthetene de var, ble både Strelka og Belka stoppet ut etter sin død. De kan fortsatt sees på kosmonautmuseet i Moskva, sammen med en modell av Sputnik 5.

Katt i bane

Frankrike spesialiserte seg i å sende katter ut på langtur. Felicette ble den første katten i bane rundt jorda i 1963. Hun kom levende tilbake, i et liten fallskjerm som løste seg ut fra romskipet.

Fra sovjetiske og amerikanske baser reiste en hel hær av hamstere, kaniner, mus, frosker, fisker, krypdyr, insekter, mikroorganismer og maneter ut. På denne måten lærte menneskene mer og mer om hvordan forholdene i verdensrommet påvirker kroppene.

I 1968 sendte Sovjetunionen ut romskipet Zond 5 med to skilpadder om bord. Skilpaddene sirklet rundt månen, men landet ikke der. Etter fem dager kom de tilbake til jorda. Da var de 10 prosent lettere og veldig sultne.

VERDENSROMMET ROMFART KRLE OG HISTORIE

Meldinger ved utskriftstidspunkt 4. april 2025, kl. 05.58 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.